

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ทฤษฎีความเสมอภาคของอำนาจซื้อ (purchasing power parity: PPP) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตราแลกเปลี่ยนที่ถูกนำเสนอ โดย Gustav Cassel ภายใต้แนวคิดของ กฎแห่งราคาเดียว (the law of one price: LOP) โดยเป็นทฤษฎีที่อธิบายการเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนและมูลค่าที่แท้จริงของเงินในแต่ละสกุลเมื่อเทียบกับสกุลอื่นๆ ซึ่งแนวคิดนี้มีความสำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศอย่างมาก ในแนวคิดนี้อัตราแลกเปลี่ยนจะถูกกำหนดโดยระดับราคาภายในประเทศเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนจะถูกกำหนดโดยการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาและเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนต่อเดือนหรือต่อไตรมาสหรือต่อปี ซึ่งจะถูกกำหนดโดยอัตราเงินเฟ้อในประเทศที่มีความสัมพันธ์กับต่างประเทศตลอดช่วงเวลานั้น

งานวิจัยความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ของ Cassel (1916) ได้ถูกแพร่หลายใน Economic Journal ซึ่งในขณะนั้นแนวคิดนี้ยังไม่เป็นที่ยอมรับ จนกระทั่งเมื่อสหราชอาณาจักรเกิดความขัดแย้งกับสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1925 ในเรื่องการกำหนดค่าเงินของตนเท่ากับเมื่อก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 แนวคิดนี้จึงได้รับความสนใจขึ้นมาอีกครั้ง Cassel ได้พัฒนาแนวคิดนี้หลังจากเกิดวิกฤติต่อระบบการเงินของโลกระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยในช่วงก่อนสงครามประเทศต่างๆ ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนมาตรฐานทองคำ (gold standard) ซึ่งเงินของประเทศนั้นจะแลกเปลี่ยนเป็นทองคำในอัตราที่ต่อมาหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ระบบมาตรฐานทองคำได้ถูกยกเลิก ประเทศต่างๆ แลกเปลี่ยนเป็นทองคำในอัตราที่ต่อมาหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ระบบมาตรฐานทองคำได้ถูกยกเลิก ประเทศต่างๆ ต่างประสบกับปัญหาการกำหนดค่าเงิน Cassel จึงได้กำหนดทฤษฎีความเสมอภาคของอำนาจซื้อ โดยใช้อัตราเงินเฟ้อในปี ค.ศ. 1914 เป็นฐานในการคำนวณอัตราแลกเปลี่ยน โดยเปรียบเทียบกับค่าทองคำสัมพัทธ์ (relative gold parities) ซึ่งค่าของทองคำสัมพัทธ์จะสะท้อนให้เห็นถึงอัตราแลกเปลี่ยนของสองประเทศ ทั้งนี้อัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงินจะสะท้อนถึงอำนาจซื้อของเงินสกุลหนึ่งที่มีต่ออีกสกุลหนึ่ง จุดมุ่งหมายของแนวคิดของ Cassel คือ การวัดอำนาจซื้อของค่าเงินหรืออัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นอยู่ระหว่างสองประเทศที่วัดอยู่ในรูปเงินตราสกุลหนึ่ง

พื้นฐานของทฤษฎีความเสมอภาคของอำนาจซื้อ กล่าวว่า ประเทศสองประเทศได้ทำการค้าระหว่างกัน ภายใต้สมมติฐานตลาดแข่งขันสมบูรณ์ การค้าเป็นไปอย่างเสรี ไม่มีการกีดกันทางการค้า การค้าไม่มีต้นทุนค่าขนส่ง และสินค้าชนิดเดียวกันที่ขายกันภายในของทั้งสองประเทศจะมีราคาเท่ากัน หากคำนวณด้วยเงินสกุลเดียวกัน ดังนั้น อัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพจะถูกกำหนดด้วยสัดส่วนของราคาสินค้าในประเทศกับระดับราคาสินค้าต่างประเทศ ซึ่งทฤษฎีความเสมอภาคของอำนาจซื้อ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ทฤษฎีหลัก คือ ทฤษฎีความเสมอภาคของอำนาจซื้อสัมบูรณ์ (absolute purchasing power parity) และ ทฤษฎีความเสมอภาคของอำนาจซื้อสัมพัทธ์ (relative purchasing power parity)

ทฤษฎีความเสมอภาคของอำนาจซื้อสัมบูรณ์ (absolute version) ได้กำหนดให้อัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงินหมายถึง หน่วยของอัตราแลกเปลี่ยนภายในประเทศต่ออัตราแลกเปลี่ยนของต่างประเทศ จะเท่ากับอัตราส่วนราคาของภายในประเทศเทียบกับต่างประเทศ ส่วนทฤษฎีความเสมอภาคของอำนาจซื้อสัมพัทธ์ (relative version) ได้กำหนดว่า การเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงิน ควรเท่ากับการเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเฟ้อระหว่างภายในประเทศและต่างประเทศ หรือกล่าวได้ว่า อัตราการเจริญเติบโตในอัตราแลกเปลี่ยนได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอัตราการเจริญเติบโตของดัชนีราคาระหว่างในประเทศกับต่างประเทศ

บางงานวิจัยได้กล่าวถึงความเสมอภาคของอำนาจซื้อในรูปแบบ Weak PPP และ Strong PPP ซึ่งในความหมายของ Weak PPP คือ อัตราส่วนราคาและอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงิน จะมีแนวโน้มเคลื่อนที่ไปด้วยกันในระยะยาว ดังนั้นอัตราส่วนราคาและอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงินจะมีความสัมพันธ์กันในระยะยาว (cointegrated) ถ้าหากสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ดังกล่าวเข้าสู่ความเป็นเอกภาพหรือเท่ากับหนึ่ง นั่นหมายความว่าความเสมอภาคของอำนาจซื้อจะอยู่ในรูปแบบของ Strong PPP

ความเสมอภาคของอำนาจซื้อในรูปแบบ Weak PPP สามารถอธิบายได้โดย ต้นทุนค่าขนส่ง (transportation costs) ความคลาดเคลื่อนของการวัด (measurement error) และความแตกต่างในดัชนีราคา ซึ่งทำให้สัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ดังกล่าวเข้าไม่สู่ความเป็นเอกภาพ อัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงินและอัตราส่วนราคาอาจจะมีการเคลื่อนที่ไปด้วยกันในระยะยาวแต่การเคลื่อนที่นั้นอาจจะไม่เป็นไปตามสัดส่วนเนื่องมาจากปัจจัยหลายๆ อย่าง (Pedroni, 2004)

ความเสมอภาคของอำนาจซื้อ (PPP) ยังได้ถูกใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง เช่น จากการศึกษาของ Rogoff (1996), Allsopp and Zurbruegg (2005) และ Drine and Rault (2007) ได้ใช้ความเสมอภาคของอำนาจซื้อ (PPP) ในหลายๆรูปแบบในการเลือกความเหมาะสมเบื้องต้นสำหรับประเทศให้เป็นอิสระในรูปแบบใหม่เพื่อคาดการณ์ในระยะเวลาของอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงและการปรับตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงราคาในการเปรียบเทียบรายได้ระหว่างประเทศ ความเบี่ยงเบน

ของอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงินจากระดับของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ (PPP) ได้มีการพิสูจน์ให้เห็นถึงตัวบ่งชี้ที่ดีในช่วงวิกฤติที่เกิดขึ้น และยังคงแสดงให้เห็นว่าการเบี่ยงเบนของอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงินจากความเสมอภาคของอำนาจซื้อ (PPP) จะมีขนาดใหญ่ในประเทศที่กำลังพัฒนา เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว (Tang and Butiong, 1994) ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากความแตกต่างกันในการแทรกแซงของรัฐบาลและการกำหนดขอบเขตการค้า ดังนั้นความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ยังสามารถช่วยในส่วนของภาวะระดับของการพัฒนาของเศรษฐกิจในตลาดต่างๆ

แม้ว่าความเสมอภาคของอำนาจซื้อ จะมีประโยชน์ แต่ความเที่ยงตรงของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ในระยะยาวยังคงมีการโต้เถียงกันอยู่ ซึ่งต่างไปจากความเสมอภาคของอำนาจซื้อในระยะสั้นที่สามารถตรวจสอบให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าไม่ความเสมอภาคในอำนาจซื้อ ซึ่งการพิสูจน์ถึงการมีอยู่ของความเสมอภาคของอำนาจซื้อในระยะยาวส่วนใหญ่ยังไม่เป็นที่ยอมรับอย่างแน่นอนว่ามีอยู่จริงหรือไม่

หลากหลายการศึกษาได้ใช้ความแตกต่างของระยะเวลารวมทั้งความแตกต่างของการใช้ข้อมูลแต่ละประเทศในการศึกษาและความแตกต่างในลักษณะเฉพาะ ด้วยเทคนิคการคำนวณทางเศรษฐศาสตร์จึงถูกนำมาใช้ในการทดสอบความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ในระยะยาว แต่น่าเสียดายที่ในจำนวนการศึกษาเหล่านั้นมีผลการศึกษาที่แตกต่างกันไป ในขณะที่ในจำนวนงานวิจัยที่น่าเชื่อถือที่สนับสนุนการมีอยู่ของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ พบหลักฐานเพียงเล็กน้อยหรือไม่พบในการสนับสนุนการมีอยู่ของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ

ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีประเทศไทยและประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สำหรับการศึกษาเชิงประจักษ์ของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ยังมีความไม่ชัดเจน พงศธร (2539) ได้แสดงให้เห็นว่ามีผลการศึกษาที่แตกต่างกันไป การศึกษาของ ภูดินันท์ (2543) ที่ไม่สามารถแสดงให้เห็นอย่างแน่ชัดในการสนับสนุนการมีอยู่ของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ในประเทศไทย ส่วนการศึกษาของ ประวี (2550) ได้พบการมีอยู่ของความเสมอภาคของอำนาจซื้อในรูปแบบ Weak PPP ส่วนการศึกษาอื่นๆที่อ้างอิงในกลุ่มประเทศอาเซียนได้ให้ผลการศึกษาที่แตกต่างกันด้วยระดับความเชื่อมั่นที่แตกต่างกันรวมทั้งให้การอธิบายที่แตกต่างกันด้วย

เมื่อมีการศึกษาที่ไม่สามารถยืนยันได้ถึงการมีอยู่ของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ สาเหตุหนึ่งที่ถูกกล่าวถึงคือ ประสิทธิภาพในการทดสอบ จึงมีการโต้เถียงว่าประสิทธิภาพการทดสอบแบบดั้งเดิมมีประสิทธิภาพที่น้อย อย่างไรก็ตามเทคนิคการคำนวณทางเศรษฐศาสตร์ก็ได้ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากการวิเคราะห์แบบดั้งเดิม (traditional time series analysis) ไปสู่การวิเคราะห์แบบพาแนล (panel analysis) วิธีการทดสอบหลายๆวิธีที่ก้าวหน้าได้ผ่อนคลายรูปแบบของสมมติฐานที่เข้มงวดให้ยอมรับการทดสอบที่สมเหตุสมผลและมีความสามารถในการทดสอบมากขึ้น ดังนั้นจึง

คาดได้ว่าวิธีการทดสอบที่ก้าวหน้านั้นควรจะสามารถในการทดสอบความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ได้ดียิ่งขึ้น

ข้อสมมติฐานที่สำคัญภายใต้กฎแห่งราคาเดียว รวมทั้งทฤษฎีความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ที่ถูกกล่าวถึงบ่อยครั้งคือที่มาของความคลาดเคลื่อนออกจากความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ซึ่งไม่ว่าจะมาจากสาเหตุ ต้นทุนการขนส่ง อุปสรรคต่างๆทางการค้า และโครงสร้างที่ตลาดไม่สามารถแข่งขันได้ จากการมองในส่วนนี้ หากสามารถลดอุปสรรคทางการค้าลง จะเป็นการเพิ่มความเป็นไปได้ในการมีอยู่ของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ เมื่อกำหนดให้ส่วนอื่นๆ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในปัจจุบันเชื่อว่าอุปสรรคทางการค้าได้ลดลงเนื่องมาจากการค้าที่เสรีมากขึ้น การรวมกลุ่มทางการค้าเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าเกิดขึ้นอย่างมากในทั่วโลก โดยเฉพาะการรวมกลุ่มการค้าเสรี (free trade agreements: FTA) ในกรณีประเทศไทยที่ให้ความสนใจในการลงนามการค้าเสรีเป็นอย่างมาก ถ้าหากประเทศไทยมีผลประโยชน์จากการค้าเสรีจริงจึงมีเหตุผลที่สามารถคาดได้ว่าความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ควรจะมีอยู่ในประเทศไทยในกลุ่มการค้าเสรีที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก

การศึกษานี้จึงใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการพิสูจน์ความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ที่มีประสิทธิภาพ และแนวคิดการค้าเสรีจะทำให้ไม่มีอุปสรรคทางการค้าตามสมมติฐานของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ จึงเป็นไปได้ที่จะสามารถแสดงให้เห็นถึงการมีอยู่ของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ดังนั้นการศึกษานี้ตั้งใจที่จะพิสูจน์ถึงความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า โดยได้แบ่งประเทศคู่ค้าออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มการค้าเสรีในประเทศคู่ค้าที่เป็นสมาชิกในอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) และกลุ่มการค้า OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) ซึ่งเป็นกลุ่มการค้าเสรีขนาดใหญ่และเป็นองค์กรที่ประกอบด้วยประเทศที่ร่ำรวย

ในการศึกษานี้จึงได้เลือกประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย ที่เป็นคู่ค้ากับประเทศไทย ในลำดับต้นๆ รวมทั้งเป็นสมาชิกในสองกลุ่มการค้าคือ กลุ่มประเทศอาเซียน และกลุ่มประเทศ OECD โดยกลุ่มประเทศ OECD ที่มีมูลค่าการค้ากับประเทศไทยในปริมาณที่สูงได้แก่ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย สาธารณรัฐเกาหลี สวิตเซอร์แลนด์ และสหราชอาณาจักร ส่วนกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีมูลค่าการค้ากับประเทศไทยในปริมาณที่สูงได้แก่ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และพม่า ดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 แสดงมูลค่าการค้า การนำเข้า การส่งออก และดุลการค้าของประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ

ประเทศ	ปี 2551 (มูลค่า:ล้านเหรียญ)				ปี 2552 (มูลค่า:ล้านเหรียญ)			
	มูลค่าการค้า	นำเข้า	ส่งออก	ดุลการค้า	มูลค่าการค้า	นำเข้า	ส่งออก	ดุลการค้า
ญี่ปุ่น	53,628	33,534	20,094	-13,441	40,747	25,023	15,724	-9,300
สหรัฐอเมริกา	31,698	11,423	20,275	8,852	25,035	8,373	16,661	8,288
มาเลเซีย	19,636	9,726	9,910	184	16,238	8,575	7,663	-912
สิงคโปร์	17,221	7,106	10,115	3,008	13,298	5,724	7,574	1,850
ออสเตรเลีย	13,147	5,165	7,983	2,818	12,366	3,787	8,579	4,791
อินโดนีเซีย	11,734	5,410	6,325	915	8,468	3,800	4,667	867
เกาหลี	10,529	6,860	3,669	-3,191	8,241	5,422	2,819	-2,603
สวิตเซอร์แลนด์	5,936	3,957	1,979	-1,978	5,638	2,495	3,143	649
สหราชอาณาจักร	5,786	1,816	3,970	2,154	5,004	1,767	3,237	1,470
ฟิลิปปินส์	5,790	2,277	3,513	1,235	4,805	1,783	3,022	1,239
พม่า	4,708	3,376	1,331	-2,045	4,326	2,782	1,545	-1,237

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร (<http://www2.ops3.moc.go.th/>)

แม้ว่าในปัจจุบันยังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการมีอยู่ของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ซึ่งเป็นเหมือนคำถามที่ไม่มีที่สิ้นสุด อย่างไรก็ตาม แนวทางการทดสอบแบบใหม่ๆซึ่งได้ถูกพัฒนาให้มีความหลากหลายในการให้คำตอบว่ามีการสนับสนุนในการมีอยู่ของความเสมอภาคของอำนาจซื้อหรือไม่ ดังนั้นจึงได้ศึกษาเพื่อให้ทราบถึงการมีอยู่ของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ ในประเทศไทย โดยการใช้วิธีการทดสอบแบบใหม่คือ Panel unit root และ Panel cointegration เปรียบเทียบกับการทดสอบแบบดั้งเดิมหรือแบบอนุกรมเวลา (traditional time series) เพื่อเปรียบเทียบและแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในแต่ละวิธีการทดสอบ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาถึงรูปแบบของความเสมอภาคของอำนาจซื้อ (purchasing power parity: PPP) ของประเทศไทยและประเทศคู่ค้าที่อยู่ในรูปแบบใด
- 1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการทดสอบแนวคิดความเสมอภาคของอำนาจซื้อ (purchasing power parity: PPP) ของประเทศไทยและประเทศคู่ค้าในรูปแบบอนุกรมเวลาและแบบ Panel ว่ารูปแบบใดให้ค่าความเชื่อมั่นได้ดีกว่ากัน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการศึกษาแนวทางนี้ต่อไป

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- 1.3.1 ทราบถึงรูปแบบของความเสมอภาคของอำนาจซื้อระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้าในระยะยาว
- 1.3.2 ทำให้ทราบถึงความเสมอภาคของอำนาจซื้อของประเทศไทยและประเทศคู่ค้าต่างๆ ในกรณีรูปแบบอนุกรมเวลา และแบบ Panel ว่าต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการตรวจสอบความเสมอภาคของอำนาจซื้อต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเชิงประจักษ์ความเสมอภาคของอำนาจซื้อระหว่างประเทศไทยและประเทศคู่ค้า ได้แบ่งประเทศคู่ค้าออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประเทศอาเซียน ประกอบด้วยประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ และกลุ่ม OECD ซึ่งประกอบด้วยประเทศออสเตรเลีย ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี สวิตเซอร์แลนด์ สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ประเภทอนุกรมเวลาเป็นรายไตรมาส เริ่มศึกษาตั้งแต่ปี 2523 ไตรมาสที่ 1 ถึงปี พ.ศ. 2552 ไตรมาสที่ 4 รวมทั้งหมด 120 ไตรมาส ซึ่งสามารถรวบรวมข้อมูลได้จากแหล่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลจาก International Financial Statistic (IFS) ซึ่งจัดทำโดย International Money Fund (IMF)
- 2) ข้อมูลจากเว็บไซต์ธนาคารโลก (World Bank) และแหล่งข้อมูลทั่วไป เช่น หนังสือวารสาร วิทยานิพนธ์ บทความและข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตต่างๆ